

MALA ŠKOLA FINANCIJSKE PISMENOSTI

KRENITE DANAS, UŽIVAJTE SUTRA!

Da biste u mirovini uživali bez stresa i potrebe da se oslanjate na druge potrebno je pametno planirati danas. U novom semestru „Financija 101“ naglasak stavljamo na mirovinsku pismenost.

Educirajte se o ključnim mirovinskim pojmovima koji će vam pomoći u pravovremenom planiranju financijski stabilnijeg života u kasnijoj dobi.

LEKCIJA 1

KORAK DO TRŽIŠTA RADA

MIROVINSKI SUSTAV

Hrvatski mirovinski sustav sastoji se od tri mirovinska stupa. **Prvi stup** je obavezan i temelji se na generacijskoj solidarnosti. Čim se zaposlite, postajete osiguranik u prvom stupu i vaš poslodavac dužan je svakog mjeseca uplaćivati 15% mirovinskog doprinosa iz bruto plaće.

I drugi stup je obavezan i njegovim dijelom postajete odmah pri zaposlenju. Temelji se na individualnoj kapitaliziranoj štednji, svakog mjeseca poslodavac vam na osobni račun u obveznome mirovinskom fondu uplaćuje 5% mirovinskog doprinosa.

Treći stup predstavlja dobrovoljnu mirovinsku štednju u okviru koje sami birate koliko, kad i u kojem dobrovoljnome mirovinskom fondu želite štedjeti. Riječ je o dodatnoj privatnoj štednji za mirovinu, koja se, jednako kao drugi stup, temelji na individualnoj kapitaliziranoj štednji.

MIROVINSKI FOND

Predstavlja financijsku instituciju koja prikuplja novac od osiguranika s ciljem da im omogući financijsku potporu kad odu u mirovinu. Mirovinske fondove možemo podijeliti na **obvezne (OMF)** i **dobrovoljne (DMF)**. U Hrvatskoj postoje 12 OMF-a i 8 DMF-a.

MIROVINA

Financijsku potporu koja se isplaćuje osobama koje prestanu raditi i umirove se moguće je ostvariti temeljem obveznog ili dobrovoljnog osiguranja. **Mirovina temeljem obveznog osiguranja** ostvaruje se sudjelovanjem u prvom i drugom stupu mirovinskog osiguranja, nakon što osiguranik ostvari zakonski propisane uvjete za odlazak u mirovinu (npr. dob, staž). Zakon razlikuje više vrsta obveznih mirovina koje budući umirovljenik može primati ovisno o ispunjenim uvjetima.

Dobrovoljna mirovina je mirovina na koju imaju pravo samo oni koji su štedjeli u trećem stupu mirovinskog osiguranja.

GENERACIJSKA SOLIDARNOST

Prvi stup mirovinskog osiguranja se naziva stupom generacijske solidarnosti jer osobe koje rade izdvajaju doprinose za mirovinsko osiguranje, a iz tih se doprinosa isplaćuje mirovina sadašnjim korisnicima prava na mirovinu. Osim doprinosima osiguranika, prvi stup se financira i iz državnog proračuna.

Doprinos prikuplja Porezna uprava, a stopa

doprinosa za osiguranike koji su osigurani samo u 1. stupu iznosi 20%, a za osiguranike koji su osigurani u oba obvezna stupa (1. i 2. stup) stopa doprinosa za 1. stup iznosi 15%, a za drugi 5%.

KAPITALIZIRANA ŠTEDNJA

Kapitalizacija uplata za mirovinu znači da

sredstva koja su uplaćena u obvezni 2. ili dobrovoljni 3. stup društvo koje upravlja mirovinskim fondom ulaže u vrijednosne papire (npr. dionice i obveznice) i tako ostvaruje prinose (zaradu) u korist vlasnika (kapitala), temeljem kojeg će se poslije isplaćivati njegova mirovina.

LEKCIJA 2

NA TRŽIŠTU RADA

Uzmite stvar u svoje ruke i stvorite vlastiti filmski scenarij koji će vam osigurati nezaboravne trenutke i uživanje u zlatnim godinama. Upamtite da je ključ uspješne budućnosti pažljivo planiranje koje počinje već danas.

MIROVINSKO DRUŠTVO

Mirovinsko društvo je dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću (tvrtka) koje je zaduženo za upravljanje mirovinskim fondom. Njegova je osnovna zadaća povećati vrijednost imovine mirovinskog fonda kojim upravlja. Uplatom doprinosa u drugi mirovinski stup vaš se novac pohranjuje na vaš osobni račun otvoren u odabranome mirovinskom fondu. Mirovinska društva koriste taj novac za ulaganja na tržištu kapitala (npr. kupuju obveznice, dionice itd.) s ciljem dodatne zarade za budućnost, odnosno kako bi povećali vrijednost imovine mirovinskog fonda.

OSOBNI RAČUN

Svaki zaposlenik ima osobni račun u jednom od 12 obveznih mirovinskih fondova. Novac na vašem osobnom računu predstavlja štednju koja će se koristiti za isplatu vaše buduće mirovine iz drugog stupa, a sastoji se od 5% mirovinskog doprinosa iz bruto plaće koji vaš poslodavac uplaćuje svakog mjeseca i prinosa (zarade) koju ostvari mirovinski fond. Štednja na osobnom računu zakonom je osigurana od bilo kakve ovrhe, stečaja ili likvidacije fonda.

PRINOS MIROVINSKOG FONDA

Pokazatelj uspješnosti štednje u obveznom ili dobrovoljnome mirovinskom fondu prikazuje se kao prinos fonda. To je postotak promjene vrijednosti vaše štednje tijekom određenog vremena, kao što je mjesec ili godina. Prinos može biti dobitak ili gubitak, ovisno o kretanju cijena obveznica, dionica i drugih vrijednosnih papira i imovine koja je dio portfelja fonda.

Također, ovisi o uspješnosti poslovanja mirovinskog društva koje upravlja vašim fondom. Mjerilo uspješnosti koje se koristi za sve OMF-ove zajedno naziva se Mirex. Mirex označava relativnu mjeru uspješnosti poslovanja pojedinačnog OMF-a, u odnosu na poslovanje ostalih fondova.

DOBROVOLJNA MIROVINSKA ŠTEDNJA

Ako se odlučite za dobrovoljnu mirovinsku štednju, imate slobodu štedjeti prema vlastitim željama u dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Nema ograničenja vezanih za godine, posao ili primanja. Sami odabirete koliko ćete i kada uplaćivati, u ovisnosti o vlastitim financijskim mogućnostima. Ako poslodavac uplaćuje za vas dobrovoljnu mirovinsku štednju uplata mu se tretirati kao porezno priznati trošak.

DRŽAVNA POTICAJNA SREDSTVA

Ono što ulaganje u treći stup čini posebno atraktivnim jesu državna poticajna sredstva (DPS). Državna poticajna sredstva su novac kojim država stimulira ulaganje u dobrovoljnu mirovinsku štednju. Trenutno iznose 15% na uplaćena sredstva u jednoj kalendarskoj godini i samo po jednom DMF-u, do ukupno uplaćenog iznosa od 663,62 eura godišnje. To znači da na razini godine možete uplatiti i više od 663,62 eura, ali će vam DPS biti obračunat na maksimalan iznos od 663,62 eura te će se iznos koji ste samostalno uplatili na svoj račun dodatno uvećati za maksimalno 99,54 eura godišnje.

Nastavak na sljedećoj strani ➤

LEKCIJA 3 NA POLA PUTA DO MIROVINE

Kad razmišljamo o mirovini, često se zamišljamo kako krstarimo na nekom preokooceanskom brodu. Bez obzira na životnu dob i godine radnog staža, analizirajte svoje mirovinske opcije i kreirajte strategiju koja će vam omogućiti puno bezbrižnih godina u starosti.

OBVEZNI MIROVINSKI FOND

Kad ste se prvi put zapošljavali, mogli ste samostalno odabrati fond i kategoriju. Velika većina novih osiguranika to ne čini, pa ih Središnji registar osiguranika (REGOS) po službenoj dužnosti raspoređuje u OMF kojim upravlja jedno od četiri obvezna mirovinska društva. U kojem ste mirovinskom fondu i kategoriji provjerite u sustavu e-Građani, u poslovnicima FINA-e ili na šalteru Mirovinskih informativnih centara u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku uz predočenje važećeg osobnog dokumenta.

KATEGORIJE A, B, C

OMF kategorije A nosi veći rizik, ali i zaradu. Fond kategorije A može imati i do 65% neto vrijednosti u dionicama. Najmanje 30% imovine mora biti u obliku obveznica koje izdaju RH HNB, druge države EU, OECD ili javna međunarodna tijela, a najviše 50% neto imovine fonda može biti u korporativnim obveznicama i komercijalnim zapisima izdavatelja RH, drugih država članica EU ili država članica OECD-a. Najmanje 40% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u eurima. **OMF kategorije B** donosi umjerenu razinu rizika, uz umjereni prinos. U ovoj kategoriji barem 50% fonda mora biti uloženo u obveznice izdavatelja RH, drugih država članica EU ili država članica OECD-a. Ulaganja u dionice ograničena su na 40%, a najmanje 60% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu kojom se

trguje ili koja se namiruje u eurima.

OMF kategorije C nudi najmanji rizik što se reflektira u nižim očekivanim prinosima. U ovom fondu nije dopušteno ulaganje u dionice, a minimalno 70% imovine fonda u obliku je obveznica izdavatelja RH, drugih država članica EU ili država članica OECD-a. Najviše 10% neto imovine fonda moguće je uložiti u korporativne obveznice i komercijalne zapise izdavatelja RH, drugih država članica EU ili država članica OECD-a. Najmanje 90% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u eurima.

DRŽAVNA POTICAJNA SREDSTVA I OLAKŠICE

Ulaganjem u treći stup mirovinskog osiguranja ostvarujete pravo na državna poticajna sredstva, koja država pruža kako bi potaknula dobrovoljnu mirovinsku štednju. Trenutno DPS iznosi 15% na uplate u jednoj godini, ograničeno na 663,62 eura godišnje, pa će se vaša samostalna uplata na računu dodatno povećati za najviše 99,54 eura godišnje.

U treći stup možete ulagati samostalno ili to može činiti vaš poslodavac. Ako to za vas čini poslodavac uplate mu se tretiraju kao porezno priznati trošak i to za uplate do 66,36 eura mjesečno ili 796,34 eura godišnje po jednom zaposleniku.

MIROVINSKI STAŽ

Ukupno razdoblje tijekom kojeg sudjelujete u radnom odnosu i nekom od oblika mirovinskog osiguranja (obvezno ili produljeno osiguranje), čime, nakon postizanja određenih zakonski propisanih uvjeta, stječete pravo na mirovinu ili druge oblike socijalne sigurnosti, naziva se mirovinski staž.

VRSTE MIROVINE

Zakon razlikuje pet vrsta obveznih mirovina ovisno o ispunjenim uvjetima, a to su: starosna, prijevremena starosna, invalidska, privremena invalidska i obiteljska mirovina. Ako ste član dobrovoljnog mirovinskog fonda štednju možete

početi koristiti s 55 godina, bez obzira na to radite li još ili ste u mirovini, najranije s navršanih 50 godina života, a isplata može biti privremena i doživotna. Ostvaruje se putem mirovinskog društva, mirovinskog osiguravajućeg društva ili društva za životno osiguranje koje ima dozvolu ili odobrenje Agencije.

Izvor: Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Hrvatskoj - 2023. Hanfa/HNB Financijska i mirovinska pismenost studenata Sveučilišta u Zagrebu, 2012./2020., istraživanja Ekonomskog fakulteta i UMFO-a.

ZANIMLJIVOSTI

- Mirovinska pismenost dio je šire financijske pismenosti i preduvjet je za donošenje odgovarajućih financijskih odluka o mirovini.
- Jednog dana kad se umirove, 2/3 građana računa da će živjeti od primanja iz 1. mirovinskog stupa. Na 2. stup oslanja se 45% današnjih zaposlenika, a 3. stup kao izvor financiranja navodi tek 10% građana.
- Građani se nadaju mirovinu iz obveznog mirovinskog sustava dopuniti prodajom imovine, radom u mirovini te računaju na pomoć supružnika, djece ili drugih članova obitelji.
- Budući umirovljenici smatraju da bi im mjesečna primanja nakon umirovljenja trebala iznositi između 660 i 930 eura, što je gotovo dvostruko veći iznos od trenutne prosječne mirovine.
- Trećina građana štedi čuvanjem novca u kući ili novčaniku, a samo šestina ih uplaćuje na štedni račun. Stanovnici Sjeverne Hrvatske i Dalmacije štede rjeđe od ostalih.
- Čak 78% studenata zainteresirano je za poboljšanje vlastite financijske i mirovinske pismenosti, a njih 81% planira odvajati dio dohotka za dugoročnu štednju kad se zaposle.

Projekt "Financije 101" kreiran je uz stručno mentorstvo izv. prof. dr. sc. Dajane Barbić s Katedre za financije na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Sadržaj je dio „Financijske pismenosti“ Udruge društava za upravljanje mirovinskim fondovima i mirovinskih osiguravajućih društava (UMFO).

UMFO
NOVI SEMESTAR
FINANCIJE 101
MALA ŠKOLA FINANCIJSKE PISMENOSTI

LEKCIJA 4 JEDAN KORAK DO MIROVINE

Nakon godina rada upravo ste zakoračili prema prekrasnom razdoblju u kojem imate priliku posvetiti se sebi i onome što zaista volite. Istražite sve korake koje trebate poduzeti kako biste pokrenuli postupak umirovljenja.

ZAHTEJV ZA MIROVINU

Prvi korak koji morate poduzeti je podnošenje zahtjeva za starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, što možete učiniti najranije mjesec dana prije prestanka osiguranja. Zahtjev se podnosi nadležnoj područnoj službi, odnosno područnom uredu i ispostavama HZMO-a prema mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva, u poštanskim uredima diljem Hrvatske, Mirovinskim informativnim centrima ili online putem e-Usluga HZMO-a u unutar sustava e-Građani. Nakon toga REGOS na kućnu adresu šalje informativni izračun mirovine za vašu mirovinu iz prvog stupa (izrađuje ga HZMO) i za vašu mirovinu iz drugog stupa (izrađuje ga mirovinsko osiguravajuće društvo).

ISPLATA MIROVINA

U slučaju izbora mirovine isključivo iz prvog stupa sredstva s vašeg osobnog računa prenijet će se u državni proračun (istupate iz drugog stupa), a HZMO će odrediti mirovinu kao da ste bili obvezno osigurani samo u prvom stupu. Ako odaberete mirovinu iz prvog i drugog stupa, ukupna kapitalizirana sredstva s osobnog računa prenijet će se u izabrani MOD, a osnovna mirovina odredit će se iz prvog stupa. Kao korisnik mirovine iz drugog stupa možete se odlučiti za djelomičnu, jednokratnu novčanu isplatu od 15% u bruto iznosu od ukupno kapitaliziranih sredstava doznačenih MOD-u, pod uvjetom da vam je osnovna mirovina iz prvog

stupa veća za 15% od najniže mirovine iz prvog stupa. Ako se odlučite za jednokratnu novčanu isplatu mirovina iz drugog stupa trajno će biti umanjena jer će biti određena prema preostalom iznosu.

ISPLATA PREKO MIROVINSKIH DRUŠTAVA

Za isplatu mirovine u okviru obveznog (drugog) i dobrovoljnog (trećeg) mirovinskog osiguranja odgovorna su mirovinska osiguravajuća društva. Kao osiguranik, možete odabrati između dva MOD-a: Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo i Raiffeisen mirovinsko osiguravajuće društvo. S MOD-om potpisujete ugovor o mirovini i u tom trenutku ono postaje odgovorno za isplatu vaše mirovine iz drugog i trećeg mirovinskog stupa.

OPOREZIVANJE MIROVINE

Važno je razlikovati mirovinu ostvarenu temeljem obveznog osiguranja od one ostvarene temeljem dobrovoljnog osiguranja. Naime, umirovljenik koji prima mirovinu iz obveznog osiguranja može biti obveznik poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak, pri čemu će isplatiatelj mirovine biti zadužen za obračun i plaćanje svih davanja. Po osnovi obiteljskih mirovina što se isplaćuju djeci nakon smrti roditelja ne plaća se porez na dohodak. Povrh poreza na dohodak, plaća se prirez porezu na dohodak, ovisno i prebivalištu odnosno boravištu. S druge strane, prema Zakonu o porezu na dohodak, primici po osnovi dobrovoljnog mirovinskog osiguranja ne smatraju se dohotkom, pa se u skladu tome ne oporezuju.

RAD UZ MIROVINU

Osobe koje primaju starosnu mirovinu, starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika, prijevremenu starosnu mirovinu ili obiteljsku mirovinu (prema općim pravilima) zadržavaju pravo na mirovinu i mogu raditi pola radnog vremena bez prekida isplate mirovine. Nakon jedne godine staža nakon umirovljenja, ili nakon dvije godine rada s polovicom punog radnog vremena, ostvarujete pravo ponovnog određivanja mirovine.

